

Tankar om utbildning och yrkesdrömmar hos tjejer födda 1995

Anna Jarnebrant
Peshwaz Abdul

Socialhögskolan vid Lunds Universitet.
Sopa 63
Ht-2010

Handledare Anders Olsson

Abstract

Author: Anna Jarnebrant and Peshwaz Abdul

Title: Thoughts about education and professional dreams by girls born in 1995

Supervisor: Anders Olsson

Assessor: Norma Montisino

The purpose of this study was to find out what girls born in 1995 thought about education and what they had for professional dreams. Could they see any problems to achieve their dreams? Did they think that being a woman could be a problem? Did their parents influence the choices that they want to make? We interviewed 9 girls at the age of 14 to 15 years old. We chose this group because they were on the verge of making decisions for their future. They were at an age where they had to decide what direction they wanted for their careers. All of the girls had big plans although they didn't have everything worked out. They all wanted to have a higher education and go to the university. The girls didn't see being a woman as a problem. They said that it could be an advantage in whatever line of work they wanted. They saw their own will to study and work hard to get where they wanted as the big problem. If they didn't work hard and put time and effort in to it then it would be hard to do what they wanted. They listen to their parents but they don't let them make their choices for them. We think it is positive that the young girls of today are forth going and have big professional dreams. They know what they want and they will do everything to get there and they don't see gender as an obstacle.

Keywords: education, children, girls, gender, professional dreams

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.2 Syfte	6
1.3 Frågeställning	6
2. Metod	6
2.1 Kvalitativ metod	6
2.2 Intervjuerna	6
2.3 Avgränsning	7
2.4 Urvalsgrupp	8
2.5 Reliabilitet och validitet	8
2.6 Etiska överväganden	9
2.7 Litteratur studier	10
3. Historik	10
3.1 Kvinnans plats i hemmet	10
3.2 Samhället börjar förändras	11
3.3 Utbildning och skolan	12
4. Teori	13
4.1 Kön och genus	13
4.2 En socialkonstruktion	14
4.3 Genusmönster	15
4.4 Fyra huvudvågor inom genusteorin	16
5. Tidigare forskning	17
5.1 Forskning kring barns studieresultat	18
5.2 Studier kring mål och gymnasiebehörighet	19
5.3 Vidare utbildning bland ungdomar	19
5.4 Forskningsstudier kring föräldrars påverkan vid barns studier på högre nivå	20
5.5 Utbildning och skillnader i synen på pojkar och flickor inom skolan	22

6. Analys	24
6.1 Tankar om gymnasievalet och framtida yrken	24
6.2 Föräldrar och miljöpåverkan	28
6.3 Möjliga hinder	32
7. Avslutande diskussion	38
7.1 Förslag till vidare forskning	41
8. Referenslista	42
9. Bilaga 1	44

1. Inledning

Det har gjorts studier som har visat att killar och tjejer än idag blir annorlunda behandlade inom skolan. Killar får mer taltid, uppmärksamhet och uppmuntran, Wallgren (2009). Vi tyckte att det kunde vara intressant att ta reda på vad tjejerna själva tycker och hur de upplever skolan och vad de har för tankar om utbildning. När man ser tillbaka på skolan och hur den varit och fram till idag kan man se hur den förändrats drastiskt genom åren, På 1800-talet var skolans mål att lära barnen läsa och skriva. Idag är detta självklarheter som en del barn redan kan när de börjar skolan, idag ligger Skolverkets mål på en mycket högre nivå där målen redan från grundskolan är att ge barnen den bästa möjliga utbildning för att de ska kunna ha möjlighet till att söka sig till högre utbildningar längre fram i livet. Det spelar inte någon roll om man kommer från överklassen eller arbetarklassen, om man är pojke eller flicka, svensk eller invandrare.

Skolverket har idag som utgångspunkt att alla barn ska ha samma möjlighet till lärande och utbildning. Skolans läroplaner har utvecklats för vilka kunskapsmål barnen ska nå upp till i varje årskurs.

Idag finns det inga gränser för barns drömmar om framtiden. Det finns inga hinder som t. ex klasstillhörighet för vad man kan välja att utbilda sig till. Det finns inga förväntningar från samhället att kvinnan ska föda barn och sköta hemmet istället för att utbilda sig. Det är inte längre självklart att barn till föräldrar med lantbruk tar över lantbruket när föräldrarna inte orkar mer.

Med tanke på de möjligheter som finns idag tyckte vi att det kunde vara intressant att ta reda på vad högstadies flickor har för framtidsdrömmar och om de tycker att det finns hinder att uppnå dessa drömmar. Föräldrar har alltid haft en stor påverkan på sina barn och vi vill även ta reda på om föräldrar har en påverkan på de unga kvinnornas val av framtida yrke. Upplever flickorna att det finns några hinder att uppnå sina mål? Tycker de att deras genus är ett hinder att bli det de vill och tycker de att det finns några förväntningar från samhällets sida på vad som är lämpligt för en flicka att jobba med? Tidigare ansågs kvinnans enda uppgift vara att bli en bra mor och maka, Connell (2003). Många ansåg att flickor inte behövde någon utbildning och man använde deras biologiska kön som en orsak att hålla dem tillbaka från att få en utbildning. Vi har valt att skriva om högstadies flickor och deras syn på utbildning, föräldrars påverkan och hinder.

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att utifrån ett genusperspektiv se hur tjejer födda 1995 ser på sina framtida utbildnings- och yrkesdrömmar och vilka möjligheter de har att förverkliga drömmarna utifrån samhällets normer. Vi undersöker även hur föräldrar kan påverka dem i olika riktningar både när det gäller gymnasieval och yrkesval.

1.3 Frågeställning

- Hur ser tjejer som går i nionde klass på sin framtid när det gäller utbildning och jobb?
- Vilken påverkan har föräldrarna på deras framtids drömmar?
- Hur ser tjejer i nionde klass på att deras könstillhörighet skulle kunna vara ett hinder för deras framtida yrkesdrömmar?

2. Metod

2.1 Kvalitativmetod

Kvalitativa metoder fokuserar på mening och betydelser i mänskliga aktiviteter och handlar även om en fördjupad förståelse av ett fenomen. Kvalitativa studier går på djupet och vill ta reda på vad resultaten beror på, varför ett visst fenomen ser ut som det gör, May (2001). Den problematiserar begrepp och kunskap och det finns även ett intresse för komplexitet, mångfald och variationer. Kvalitativa metoder är bl. a intervjuer, observationer mm. Det finns även en närhet till det som studeras och en helhetsförståelse. Det finns även en öppenhet och flexibilitet för nya riktningar och en medvetenhet och reflektion om den egna rollen.

2.2 Intervjuerna

Vi har utfört individuella semistrukturerade intervjuer med de nio tjejerna ifrån vår urvalsgrupp. May (2001) beskriver hur den semistrukturerade intervjumetoden ger intervjuaren möjlighet att förtydliga och utveckla de svar respondenten ger. Det finns även en möjlighet för intervjuaren att fördjupa svaren och diskutera dem tillsammans med respondenten. Skillnaden ifrån en standardiserad intervju och semistrukturerad intervju är att den senare ger den tillfrågade möjlighet att svara på frågorna på ett vis som leder till ett längre samtal om frågan och svaret.

Vi ansåg att på grund av våra respondenters relativt låga ålder skulle semistrukturerade intervjuer passa vårt syfte bättre än strukturerade intervjuer.

Tjejerna fick besvara sju frågor angående deras tankar om gymnasievalet och framtida drömyrke (se bilaga 1). Vi såg det som en fördel att använda oss av denna intervjumetod eftersom det gav oss en möjlighet att förklara eventuella oklarheter i våra frågor. Det gav oss också möjligheten att be respondenterna vidareutveckla eventuella otydliga svar. Alla intervjuerna spelades in och transkriberades.

Vi analyserade vårt insamlade material genom att titta på det ur ett historiskt perspektiv och genom att titta på svaren som vi fick från flickorna genom ett genusperspektiv. Finns det fortfarande skillnader i utbildning för flickor? Hur ställer sig flickorna till könaspekten? Ser de att vara kvinna som ett hinder? Genom att tänka på de här frågorna och titta på svaren vi fått kunde vi analysera vårt material. Vi har försökt se om det finns något mönster i de svaren som vi fått och även vad det finns för skillnader. Vad flickorna ser som hinder och hur de ser på påverkan från föräldrar. Genom att ha en semistrukturerad intervju blev svaren som vi fick annorlunda och tjejerna behövde inte begränsa sina svar. Detta ledde till att vårt material blev rikare och det fanns mer att titta på och analysera. Den tidigare forskningen har också hjälpt till att fördjupa vår analys eftersom vi genom det kunde titta på de svaren som vi fått ur ett annat perspektiv.

2.3 Avgränsning

Vi har valt att inrikta oss på tjejer födda 1995 som går i åk 9, denna avgränsning har gjorts pga. att fältet annars skulle bli för stort. Vår tanke bakom denna urvalsgrupp var att de under kommande termin vt-2011 kommer att ansöka till gymnasiet. Och eftersom våra frågor är baserade på deras tankar om gymnasievalet ansåg vi att detta var den urvalsgrupp som skulle passa vår undersökning bäst. Vid denna ålder har de även fått en klarare bild av hur de ser på sin framtid efter gymnasiet. Vi valde att inte använda oss av barn födda före -95, eftersom vi tror att dessa kan vara för unga för att kunna reflektera över sina framtida yrkesdrömmar. Vi uteslöt även barn i gymnasieåldern eftersom dessa redan gjort val inför sin framtid och är igång att förverkliga sina framtidsdrömmar genom den gymnasieinriktning de valt.

Andersson & Swärd (2008) har i sina studier kommit fram till att det är betydligt lättare att intervjua tonåringar än barn i lägre åldrar. Detta för att de anser att en tonåring kan reflektera

över sin tillvaro och att denne kan reflektera över sin roll i familjen men även sin roll i samhället. Detta är något som vi känner stödjer vårt val av åldersgruppen tjejer födda -95.

2.4 Urvalsgrupp

Vi har intervjuat nio stycken tjejer alla födda 1995. De nio tjejer vi intervjuade har vi kommit i kontakt med genom en högstadieskola, idrottsförening och en ideell organisation som vänder sig till just tjejer. Intervjuerna gjorde vi i miljöer där tjejerna kände sig hemma. Några är intervjuade i skolan och några under fritidsaktiviteter. Vi gjorde intervjuerna på olika håll, hälften av intervjuerna gjorde vi i Skåne och den andra hälften i Västra Götaland.

2.5 Reliabilitet och Validitet

Ordet reliabilitet står för tillförlitlighet. I forskningssammanhang innebär det ett mått där man ser hur tillförlitligt ett instrument eller tillvägagångssätt är. Det man tittar på är om man under samma omständigheter skulle få fram samma resultat vid ett annat tillfälle. Det finns omständigheter som gör att respondentens svar kan påverkas. T.ex. kan respondenten nyligen själv ha upplevt något som kan påverka svaren. Respondenten kan även ha blivit påverkad av ett TV eller radioprogram som gör att denne omedvetet svara på ett sätt den inte skulle ha gjort annars, Bell (2006).

Validitet står för resultatets giltighet och om man har undersökt det som man skulle undersöka. Det kan vara så att man har hittat något helt annat medan man gjort olika mätningar. Om reliabiliteten är låg kan detta i sin tur påverka validiteten. Det finns även något som kallas för extern validitet och detta handlar om giltigheten som det resultat man har får har utanför den situation eller grupp som man tittat på.

Den fördel vi såg med att välja intervjuer före enkätstudier för att få svar på våra frågor vi hade, var att vi ansåg att vi hade större möjlighet att be tjejerna utveckla eventuella svar som vi tyckte var otydliga. Detta hade inte varit möjligt vid enkätstudier. En annan fördel som vi kunde se när vi valde mellan kvalitativ och kvantitativ metod var att även tjejerna hade möjlighet att ifrågasätta våra frågor om de uppfattade dem otydliga. Vi kunde även se att i en intervjusituation finns det större möjlighet för tjejerna att förklara och utveckla drömmar, tankar och känslor som kan vara svåra att få ner i ord på en enkät. En annan fördel vi kunde

se med intervjuer var att vi hade möjlighet att i efterhand kontakta tjejerna och be om kompletterande svar.

Men vi övervägde även nackdelarna som kan finnas när man väljer att intervjua ungdomar. En nackdel med intervju av ungdomar är att det skulle kunna finnas en möjlighet att de inte känt sig bekväma med oss som intervjuare om detta skulle vara fallet hade det funnits en risk för att de svarat snabbt och enkelt på ett vis de tror att vi vill att de ska svara och för att få det snabbt avklarat. Det finns också en risk att de hade valt att inte svara alls.

Det finns alltid en risk för att olika faktorer påverkar en intervju. Det man måste titta på vilka möjliga faktorer som kan finnas som gör att intervjuaren påverkar respondenten och hur denne svarar? Det kan vara intervjuarens förhållningssätt men även egenskaper som kön, ålder, etisk tillhörighet och hur intervjuaren uttrycker sig språkligt, May (2001). Detta är något som vi är medvetna om att det finns en risk för att vi själva kan ha påverkat våra respondenters svar utifrån våra egenskaper så som ålder, kön, etnicitet, och vårt språkval. En intervju kan också vara dagsform beroende. Vilket innebär att det finns en risk för att svaren vi fått är helt beroende av tjejernas dagsform och hur de kände för stunden när de satt med oss. Urvalsgruppen tjejer födda -95 kan av olika anledningar ha olika dagsform, mycket med tanke på deras ålder och att det i denna ålder händer mycket runt dem som kan påverka deras tankar och funderingar i olika riktning från dag till dag.

2.6 Etiska övervägande

Vi har valt att aidentifiera de tjejer vi intervjuat. I våra intervjuer med dem har vi endast frågat efter deras födelseår och vilken klass de går i. Namnen vi använder oss av i vår analys är fingerade.

Det krävs ett noggrant etiskt övervägande när man ska använda sig av barn för intervjuer särskilt om dessa är yngre eller befinner sig i en svår livssituation, Andersson & Swärd (2008).

Eftersom de tjejer vi valt att använda oss av är födda 1995 anser vi att dessa är gamla nog att kunna medverka i vår studie. Inte heller ser vi att det skulle finnas något etiskt dilemma med de frågor vi ställt eftersom frågorna inte på något vis berör barnens livssituation eller hemförhållanden.

Intervjuerna vi gjort spelades in och var och en av de tjejer vi intervjuat har blivit erbjuden att

ta del av det utskrivna materialet men avböjt.

Våra intervjufrågor har vi utformat så att inga frågor ska kunna ses som kränkande eller beröra eventuell hemsituation. Vi informerade också de berörda tjejerna innan intervjun påbörjades att det var frivilligt att svara på frågorna och att det fanns möjlighet att hoppa över frågor de ej kände att de ville svara på.

Eftersom våra respondenter är under 18 år och därför omyndiga har vi informerat och bett om tillstånd av deras vårdnadshavare som även de fick tillgång till de frågor vi skulle ställa. Och vi informerade både dem och de tjejer vi intervjuat att de kommer att vara helt anonyma i vår slutanalys.

2.7 Litteraturstudier

Vi har fått en del hjälp med litteratur sökning av bibliotekarierna vid Lunds stadsbibliotek. Vi har där sökt litteratur under kategorierna skola och utbildning, Ungdomars utveckling och kvinnostudier, vi har även sökt litteratur i Göteborg på samma avdelningar.

Vi har även fått tips om litteratur genom olika avhandlingar som berör ungdomar och deras framtidsdrömmar. Avhandlingarna har vi hittat på www.avhandlingar.se. Olika sökord vi använt oss av där har varit bl.a.: *Ungdomar och skolan*, *Ungdomar och framtid*, och *Ungdomar*.

Mycket av den tidigare forskningen har vi hittat via skolverkets sida. Sökord vi använt oss av där har varit bl.a.: Studieresultat och betyg. Via skolverkets hemsida www.skolverket.se har vi sedan hittat vidare till ungdomsstyrelsens hemsida www.ungdomsstyrelsen.se. Där har vi sökt information under rubriken *Fakta om unga* och sedan vidare till rubriken *Utbildning*.

3. Historik

Vi kommer i detta kapitel presentera en tillbakablick genom Sveriges historia gällande kvinnans rätt till utbildning och yrkesmöjligheter. Detta för att ge en bild av hur det som vi idag ser som en självklarhet inte alltid har varit en rättighet för kvinnan.

3.1 Kvinnans plats i hemmet

Kvinnan lärdes upp för att bli en god hustru och hushållerska. Författaren Jean-Jacques Rousseau (1712- 1778) var en av dem som genom sin litteratur gav stöd åt vikten av att uppfostra pojkar och flickor olika. I sin bok *Émile ou De l'éducation* beskriver han hur pojken Émile bör uppfostras till en fri och självständig man. Han bör ha sina egna målsättningar, vara nyfiken och inte låta förutfattade meningar och samhällsnormer sätta stopp för hans utveckling. Men han beskriver också flickan Sophie och om vikten av att uppfostra denne till en god kvinna som underkastar sig sin man och lever för att behaga honom samt ta hand om hemmet och barnen. Rousseau ansåg att som man och kvinna hade man olika roller i samhället och hemmet beroende på "sina skilda roller i fortplantningen", Schånberg (2004). Enligt Rousseau var kvinnan född svag och passiv och hade en begränsad intellektuell förmåga. Dessa sätt att se på kvinnor har lett till att genusordningen fått kvarstå. Kvinnor ses som underordnade män och kvinnliga egenskaper har inget högt värde, Connell (2003). Även den Lutheranska läran betonade vikten av att kvinnan skulle vara vek och att hon skulle underkasta sig sin man. De ansåg även dem att kvinnans plats var i hemmet där hon skulle sköta det och uppfostra barnen.

3.2 Samhället i Sverige börjar förändras

Under 1800- talets början uppstod ett samhälligt problem, antalet ogifta kvinnor ur det högre ståndet ökade kraftigt. Detta innebar ett försörjningsproblem för dessa kvinnor. Försörjnings möjligheter för en kvinna utanför hemmet var på den tiden mycket begränsat. Detta problem bidrog till att staten satsade på att starta upp lärarseminarium och en statlig flickskola. Tidigare hade det funnits privata flickskolor men nu satsade även staten på detta. Det innebar att föräldrarna nu började måna om även sina döttrars utbildning för att säkra dem en möjlighet till försörjning om de skulle förbli ogifta, Schånberg (2004). Problemet med de ogifta kvinnorna som stod utan försörjningsmöjligheter gjorde att staten valde att öppna upp arbetsmarknaden för kvinnor. Från mitten av 1800-talet fick nu kvinnan möjlighet att arbeta som lärare på lägre nivå. Kvinnorna fick nu möjlighet att undervisa de mindre barnen som gick i skolan. Under denna tid skedde ett antal stora förändringar som gjorde det möjligt för den ogifta kvinnan att ta sig ut på arbetsmarknaden. 1853 det blev möjligt att som kvinna undervisa i mindre skolor. 1858 förändrades den svenska lagen igen

och kvinnor fick nu även lov att även undervisa barn i småskolan. Redan 1859 kom en ny lag som gav kvinnan rätt att även undervisa barn i folkskolan.

Den främsta anledningen till att anställa kvinnor var att de hade lägre lön och därmed en mindre kostnad för staten. Men det fanns också en könsaspekt, kvinnan ansågs lämplig att undervisa och uppfostra barn till goda samhällsmedborgare.

Efterhand öppnades arbetsmarknaden upp mer och mer för kvinnorna. Under 1860- talet öppnades tjänster upp för kvinnor inom kommunikationsverken. Tjänsterna var då inom post- och telegrafverket. Även här var en av motiveringarna att det var billigare att anställa kvinnor än män eftersom deras löner var lägre, Schånberg (2004).

Det skedde även andra förändringar under 1800-talet som gav kvinnan mer rättigheter i samhället. Tidigare hade t. ex hantverkaryrket varit reglerat av så kallade skråförordningar. Detta innebar att kvinna bara kunde bli delaktig i dessa verksamheter genom giftermål eller som hantverksänka då hon gavs möjligheten att driva verksamheten vidare utan sin make. Men under 1800-talet förändrades lagstiftningen och kvinnan fick nu samma rättigheter som män när det gällde att bedriva hantverk.

Även kvinnans myndighetsålder förändrades under 1800-talet. Fram till 1820 hade kvinnan stått under sin mans målsmanskap men 1820 blev kvinnan och mannen likställda inom äktenskapet. Den ogifta kvinnan ansågs 1865 inte vara myndig förrän vid 25 års ålder. Men 1884 antogs lagen att kvinnor och män skulle ses som myndiga vid 21 års ålder oavsett om de var gifta eller inte.

Under 1800-talet förändrades inte bara den gifta eller ogifta kvinnans möjligheter i samhället utan även den unga flickans möjligheter när det gällde skola och utbildning, Schånberg (2004).

3.3 Utbildning och skolan

Fram till mitten av 1800-talet var det hushållet som stod för flickornas utbildning. Beroende på var de var uppväxta såg utbildningen olika ut. De flickor som var uppväxta i en lantbruksfamilj lärdes upp genom att delta i kvinnornas arbete på gården.

De flickor som växte upp i borgarfamiljer i städerna erhöll sin utbildning på flickpensioner och mamsellskolor. Dessa drevs av ogifta kvinnor från den högre samhällsklassen som lärde upp de unga flickorna i att vara en god kvinna i samhällets mening, Schånberg (2004).

Högre statliga skolor efter folkskolan var på den tiden endast tillgänglig för pojkar. Om man som förälder ville att ens dotter skulle fortsätta sin utbildning efter folkskolan fanns det som alternativ privata flickskolor där föräldrarna själva fick betala avgiften. Medans det för pojkar var kostnadsfritt att studera vidare. Men trots att man som kvinna inte hade tillgång till de statliga läroverken hade de tillträde till vissa högskoleutbildningar. Men för att kunna ta sig till högskolan var kvinnan tvungen att avlägga studentexamen vid en privat flickskola detta var något som fick bekostas av föräldrarna. Dock förändrades detta 1927 då en ny skolreform antogs och läroverken öppnades även för flickor, Johansson (2000). Sedan 1927 har det skett stora förändringar inom skolan vilket har lett fram till dagens skola som ger alla barn oavsett kön rätt till samma utbildningsmöjligheter.

4. Teori

”En del i genusmysteriet är hur ett mönster som på ytan ser ut att vara stelt och orörlig vid närmare undersökning kan visa sig vara så flytande, komplext och osäkert”. - R W Connell (s.15, 2003)

4.1 Kön och genus

Skillnaden mellan kön och genus är att kön är det biologiska och genus är det sociala och skillnaden mellan rollerna som kvinnor och män har och även deras personligheter, Connell (2003). Zetterquist och Styhre (2007) beskriver genus som det sätt människor agerar på i olika situationer. Dessa skillnader har använts för att skilja på män och kvinnor och även för att visa på mäns överlägsenhet. Det har gjorts försök att bryta dessa stereotyper och för att flickor skulle få samma möjligheter som pojkar att utbilda sig. Tidigare fick flickor endast utbilda sig till yrken som ansågs vara lämpliga för dem, t ex kontoristyrket. Connell (2003) berättar om att kropp och själ delas upp i två så kallade sfärer. Kropp representerar kön och själ representerar kultur. Genom att göra detta värderas mäns egenskaper högre än kvinnors. Då uppstår genuskillnaderna både ur det sociala och också ur det biologiska. Mäns dominans på marknaden har lett till att kvinnliga egenskaper inte värderas högt. Kvinnor ska helst ta hand om hemmet. Man ser genuskillnader tidigt då pojkar och flickor fick göra olika övningar på idrotten eftersom alla aktiviteter inte ansågs vara lämpliga för flickor. Dock finns det en baksida med att manliga egenskaper värderas så högt. Connell (2003). Män råkar ut för mer våldshandlingar och olyckor. Deras kroppar slits mer än kvinnors.

Genus är någonting som har funnits i alla tider. Det definieras på olika sätt och förändras över tid. Synen på kvinnan har varit att hon inte klarar samma saker som män och att män är överlägsna i allt. Genus visar på de skillnader som finns mellan män och kvinnor. Skillnader som har skapats i de samhällen vi lever i och som har blivit accepterade som verkligheter. Genus går ut på att män och kvinnor är konstruktioner, Schånberg (2004). Man ger män och kvinnor egenskaper och det är efter dessa som de definieras, t.ex. anses kvinnor vara mer omsorgsfulla och omhändertagande och detta leder till att kvinnor är mer lämpade för arbeten där man tar hand om människor. Genus är en teori som används för att visa på skillnader mellan män och kvinnor i samhället. Den visar hur kvinnor jobbar mindre än män utanför hemmet och när kvinnor jobbar får de lägre löner mm. Denna teori förtydligar de mönster som finns i samhället. Flickor får tidigt lära sig att de ska ta hand om sitt utseende och pojkar får lära sig att de ska vara hårda och starka. Enligt Connell (2003) bildar politik, våld, ekonomi, barndom, ungdom och media mönster som gör att vi kan se genusordningen i samhället. Genus är något vi ständigt har med oss, vi skiljer på manligt och kvinnligt dagligen. Hela samhällen är ordnat runt dessa skillnader. Enligt Connell (2003) är dessa skillnader så accepterade att vi ser det som något naturligt och därför uppstår konflikter om någon agerar utanför de gränser som skapats. Människor tar sin plats i genusordningen och man till och med gillar att dessa skillnader finns.

4.2 En social konstruktion

Enligt Ingrid Schånberg (2004) kan genus även ses som en social konstruktion och att den är tidsbundet. Enligt denna tankesätt föds man inte som kvinna eller man utan detta är något man blir genom den kultur och de normer man växer upp med. Dessa normer upprätthåller roller som skapar skillnader mellan könen. Connell (2003) menar däremot att man inte kan förklara genus endast utifrån socialisation. Att man som barn får lära sig genom sin omgivning hur man förväntas uppföra sig. Enligt det här synsättet får pojkar och flickor tidigt lära sig vilka normer de ska följa och vad som anses vara rätt beteende. Genom positiva sanktioner uppmuntras barnet att följa normerna och skulle barnet inte följa normerna visas barnet genom negativa sanktioner att det inte är acceptabelt. Barnet får på det sättet lära sig det rätta genusrelaterade beteendet. Flickor får lära sig att de ska ta hand om sitt yttre och vara söta. Pojkar får lära sig att de ska vara starka och jobba hårt. Connell (2003) menar att det inte bara

finns en könsroll för pojkar och flickor och därför kan inte det här synsättet anses vara tillräcklig för att förklara genus. Socialisation innebär även att män och kvinnor ska lära sig de rätta karaktärsdragen. Enligt studier som gjorts finns det inte stora skillnader i karaktären mellan kvinnor och män, Connell (2003). Dessutom är inläring av genus inte en passiv process. Enligt Connell (2003) förutsätter socialisering att barnen passivt tar emot det de får lära sig är passande. Barnen är tvärtom aktiva i lärandet av genus, de kan ta till sig det de får lära sig, men ibland testas barnen de gränser och normer som de ska följa, Connell (2003).

Genus är svårt att förklara då det är ett fenomen som inte kan beskrivas utan att komponenter som etnicitet, klass och det samhälle som man studerar räknas in. Inom olika kulturer och samhällen ser man olika på genus och den representerar olika saker. Genus förändras även över tid. Enligt Connell (2003) har alla kulturer olika metoder för att förklara genusfrågor. Genus finns inom alla områden i livet och i all samspel. Man får genom omgivningen lära sig vad som förväntas av en som man och kvinna. Enligt Simone de Beauvoir (1908- 1986) föds man inte till kvinna utan det är något som man blir, Connell (2003). Detta gäller även män. Att lära sig bli kvinna eller man är något som ständigt pågår och som förändras över tid. Genusskillnader är något man ständigt matas med genom att TV och filmer visar hur en man eller kvinna förväntas uppföra sig. Connell (2003) menar dock att dessa genusskillnader inte är något som tvingas på oss utan vi tar de till oss frivilligt.

4.3 Genusmönster

Enligt Connell (2003) har alla arbetsplatser sina egna så kallade genusregimer. Dessa genusregimer kan t ex handla om vem som anställs hos organisationen och vilka uppgifter de får. Genusregimerna följer den allmänna genusordningen, de normer som finns i det samhälle man är verksam i. Kvinnor får jobba inom yrken som anses lämpliga för dem. Vidare finns det genusrelationer och dessa handlar om vad som händer inom den ”reproduktiva arenan”, Connell (2003). Genusrelationer skapas i vardagen och de behöver inte alltid handla om direkta möten mellan man och kvinna. Genom genusrelationer som varar uppstår strukturer. Dessa strukturer skapar i sin tur möjligheter och konsekvenser. Enligt Connell (2003) finns det fyra dimensioner av genus: produktion, reproduktion, socialisering och sexualitet. Dessa används som ett medel för att förtrycka kvinnor. Även om män och kvinnor runtom i världen anses vara lika så är det ändå svårare för kvinnor att ta sig fram i arbetslivet. De får oftast kämpa i motvind eller börja bete sig som män eftersom det är manliga egenskaper som

värdesätts och genus upprätthåller dessa värderingar, Connell (2003). Eftersom många av systemen fortfarande är patriarkaliska får kvinnor underordna sig männen.

Connell (2003) skriver att man kan vara både maskulin och feminin. Enligt forskning inom psykologin har människor båda delarna inom sig, vissa kvinnor är mer maskulina och vissa män är mer feminina. De ansträngningar som görs för att hålla fast vid dessa skillnader leder till att ojämlikhet och lidande uppstår. Inkomst och makt är ojämnt fördelade mellan kvinnor och män. Förr var utbildning ingen självklarhet för kvinnor och än idag har kvinnor inte lika stor tillgång till utbildning som män, Connell (2003). Kvinnliga förmågor och egenskaper är inte åtråvärda och detta leder till att kvinnor i många länder runt om i världen får underordna sig män. Det har gjorts många försök att bryta de genusordningar som finns för att få ett jämlikare samhälle. Samtidigt har det alltid funnits krafter som vill hålla fast vid dessa skillnader och det är de grupper som tjänar mest på dessa skillnader. Genusordningen är inte något som endast berör kvinnor utan det skadar även män och de grupper i samhället som anses agera utanför de gränser genusordningen har upprättad, t ex homosexuella. Genusteorin är ett verktyg för att se de genusordningar, genusrelationer och genusregimer som finns i samhället, Connell (2003).

4.4 Fyra huvudvågor inom genusteorin

Det finns fyra huvudvågor inom genusteorin enligt Connell, (2003). Dessa konstruerades under olika tider och under olika omständigheter och har lett till den genusteori vi har idag.

1. Den första perioden var mellan 1860- 1920. Synen på kvinnor var väldigt annorlunda och man var väldigt noga med att framhålla skillnaderna mellan män. Under denna period var religion och religiösa frågor viktiga i samhället. Det var även under denna period som vetenskapen började ta över allt mer och genusfrågor börjades diskuteras. Under den här tiden delades kvinnor och män in i ”separata sfärer”, Connell (2003). Dessa sfärer representerade skillnaderna mellan män och kvinnor, man framhöll de biologiska skillnaderna mycket. Kvinnor var utestängda från universiteten då man ansåg att kvinnans rätta plats var i hemmet där de skulle ta hand om make och barn. Kampen för rösträtt hade börjat och kvinnorörelsen började växa och de slogs för jämlikhet.

2. Den andra perioden var från 1920- 1965. Under den här perioden försökte man ”avkoda” eller ”dekonstruera” genus med hjälp av psykologi, Connell (2003). Genom psykologin kunde det tydliggöras att genusmönstren inte var fasta som man trodde utan något som pågick under hela livet. Under den här tiden sågs skillnaderna mellan män och kvinnor som givna, Connell (2003). Enligt en av tänkarna under den här tiden, Mathilde Vaerting, var femininitet och maskulinitet i grunden en fråga om maktrelationer. Under den här tiden gjordes även upptäckten att genus var relativ och att olika kulturer behandlar genus på olika sätt. Man började även prata om olika könsroller och att dessa hade kommit till som ett svar på de naturliga skillnaderna mellan man och kvinna. Simone de Beauvoir ansåg att kvinnor i män tankar sågs som ”de andra” och detta ledde till att könsrollerna uppstod, Connell (2003).
3. Den tredje perioden var mellan 1965- 1980. Under den här tiden hade kvinnorörelsen blivit starka och denna rörelse bestod av unga, smarta kvinnor. Kvinnorörelsen fokuserade på solidaritet mellan kvinnor och de såg på kvinnor som en förtryckt grupp. De hade en teori om makt och om patriarkatet, Connell (2003). Varför skulle män ändra på ett system som de tjänade på? Kvinnoförtrycket sågs som roten till all social ojämlikhet, Connell (2003). Man började prata om att kvinnor utnyttjades i hemmet genom att de fick göra allt arbete. I kvinnorörelsen ansåg man att genus kom från förväntningar och sociala normer och därför kunde man förändra den också, Connell (2003).
4. Den fjärde och sista perioden var mellan 1980- 2000. Under 70-talet började synen på genus förändras och feministerna hade börjat komma ut i arbetslivet och de hade fått en del makt. Genom deras ansträngningar startades jourhem, arbetet för jämställdhet påbörjades, skolprojekt för flickor grundades med mera, Connell (2003). Genusregimer och genusstrukturer diskuterades och förändringar började ske. Intresset ökade allt mer för frågor om genus och kön och ”kvinnostudier” blev ett eget forskningsfält, Connell (2003). Att kvinnor kom in i universitetsvärlden ledde till att arbetarkvinnorna glömdes bort. Allt fler kvinnor fick plats inom politiken och många omvärderingar gjordes av feminism och genusteorin. Feminismen delades upp i olika fraktioner då vissa ansåg att andra feminister hade lämnat den stora frågan när nu kvinnor började komma ut på arbetslivet och in i politiken, Connell (2003).

5. Tidigare forskning

Det finns mycket forskning kring barn och ungdomar och inte minst när det gäller studier och yrkesval. I många fall jämförs och analyseras studieresultat, studieval och nivåer och yrkesval utifrån kön, klass och etnicitet. Vi har i första hand valt att inrikta oss på forskning som rör kön och klass. Dock har vi funnit en viss relevans att använda oss av forskning som rör etnicitet för att ge en helhetsbild av forskningsresultatet i vissa fall.

5.1 Forskning kring barns studieresultat

Olika studier visar att man redan lågt ner i åldrarna hos barn kan man se skillnader som har med föräldrarnas utbildningsnivå att göra. Skolverket har genomfört en undersökning som finns publicerat på deras hemsida under namnet: *Hur går det för eleverna i årskurs 5 på de nationella proven? Resultat från insamling av ämnesproven i engelska, matematik och svenska och svenska som andra språk 2007*, Skolverket (2010).

Där man har studerat och jämfört elever i årskurs 5 resultat i nationella ämnesproven. I årskurs 5 är inte nationella ämnesproven i svenska/svenska som andraspråk engelska och matte obligatoriska. Men i undersökningen av 200 utvalda skolor använde 199 skolor samtliga ämnesproven. Baserat på elevernas provresultat har Skolverket undersökt bakgrundsfaktorerna som kan ha påverkat barnets provresultat. I från Skolverkets sida valde man att undersöka tre bakgrundsfaktorer och om de kunde ha någon inverkan på barnens studie resultat.

- Moderns utbildningsnivå
- Elevens kön
- Huruvida eleven hade invandrarbakgrund eller ej

Resultatet visade att barn till mödrar som endast erhållit grundskoleutbildning hade det svårare i skolan och ett sämre studieresultat. Det ämne där det gick att utläsa de största skillnaderna i elevernas provresultat beroende på föräldrarnas utbildningsnivå var matematik. Där kunde man på ett av delproven se 20 procentenheters skillnad mellan barn till mödrar endast erhållit grundskoleutbildning och barn till högskoleutbildade mödrar.

När man jämförde elevernas resultat utifrån kön visade resultatet de högsta skillnaderna fanns

att finna i delprovet i svenska som handlade om läs och skrivförmåga. Flickorna låg här 5-10 procentenheter högre än pojkarna.

Jämförelsen mellan elever med invandrabakgrund och svensk bakgrund visade att de barn som har en invandrabakgrund har svårare att nå upp till kraven för godkänt på proven.

Matematik var det ämne där Skolverket kunde utläsa de största skillnaderna när det gällde barns bakgrund, där gick att utläsa en skillnad på 10 procentenheter. Men även bland de barn med invandrabakgrund var resultatet högre bland flickor än pojkar.

5.2 Studier kring mål och gymnasiebehörighet

I dagens Sverige är det en självklarhet att både tjejer och killar söker sig till gymnasiet men det var inte så länge sedan som detta endast var förbehållet pojkar. Det var först runt 1930-talet som flickor och pojkar började gå i skolan på lika villkor, Schånberg (2004). Och det finns idag en hel uppsjö av utbildningar som alla vänder sig till både tjejer och killar.

Behörighetskraven till de olika gymnasieprogrammen varierar, och det är grundskolan som ska arbeta för att alla elever kan nå upp till de uppsatta målen att vara godkända och kunna söka in till gymnasiet.

Ungdomsstyrelsen (2010) presenterar statistik i från Skolverket som visar att sammanlagt nådde 81,6 procent av alla elever upp till de utsatta målen för årskurs 9 2008/09. Statistiken visar också att antalet tjejer som nådde upp till de utsatta målen var högre än killar. Bland tjejer var det 2008/2009 83,9 procent som nådde målen, medan det bland killar under samma tidsperiod var 79,3 procent.

88,8 procent av alla elever hade 2008/2009 behörighet till att kunna söka till gymnasieskola. Antalet tjejer låg även här högre än killar. Bland tjejer var 89,9 procent behöriga för gymnasiet medan det bland killar låg på 87,6 procent. Statistik i från Skolverket visar även på andra skillnader när det gäller ungdomars gymnasiebehörighet. Bland elever med utländsk bakgrund var andelen för gymnasiebehörighet 75,5 procent medan det bland de eleverna med svensk bakgrund så låg andelen på 91,2 procent. I undersökningen kunde man också utläsa att det fanns en skillnad mellan elever med utländsk bakgrund som kommit till Sverige före årskurs 1 och de som kommit senare än årskurs 1. Ytterligare en skillnad mellan vilka elever som hade gymnasiebehörighet och inte var föräldrarnas utbildningsnivå. Bland barn till föräldrar med eftergymnasial utbildning hade 95 procent gymnasiebehörighet medan bland de

barn som hade föräldrar med endast för gymnasialutbildning var bara 64 procent behöriga till gymnasiet.

5.3 Vidareutbildning bland ungdomar

Idag lägger allt fler människor ner mer tid på längre utbildningar. Undersökningar visar att detta inte bara rör sig om ungdomsgrupper utan att vi överlag i olika ålderskategorier är beredda på att lägga ner fler år på studier. Bland tillfrågade ungdomar har sju av tio planer på en högre eftergymnasial utbildning så som minst tre år på högskola eller universitet. I samma undersökning har man tillfrågat unga vad de har för framtida yrkesplaner, har merparten av de unga framtida yrkesplaner där universitetsutbildning erfordras, Ungdomsstyrelsen (2010).

I SCB, *Tema: Utbildning; Gymnasieungdomar studieintresseläsaåret 2009/10* framkommer att av de elever som 2009/10 gick årskurs 3 på gymnasiet hade 58 procent av eleverna som framtidsplan att inom tre år påbörja högskola eller universitetsstudier. Man kan här se en skillnad mellan killar och tjejer när det gäller intresset för vidare eftergymnasiala studier. Bland de kvinnliga gymnasieeleverna låg intresset för vidare studier efter gymnasiet på 65 procent medan det hos de manliga gymnasieeleverna låg på 51 procent. Enligt SCB är detta siffror som inte förändrats mycket de senaste åren.

I nedanstående tabell (tabell 1) går att utläsa hur gymnasielever ser på fortsatta studier vid universitet och högskola inom tre år efter avslutade gymnasiestudier. De tillfrågade eleverna gick alla åk 3 vid gymnasieskola när de deltog i undersökningen som är gjord och publicerad av Statistiska centralbyrån 2010. Man ser hur andelen elever som vill fortsätta studera inom tre år endast ökar eller minskar markant både bland de kvinnliga och manliga gymnasieeleverna. Dock kan man se skillnad mellan de kvinnliga och manliga eleverna, där siffran för planer på vidareutbildning vid universitet eller högskola inom tre år efter avslutad gymnasieutbildning genom alla åren ligger högre bland kvinnor än män.

Samtliga gymnasieelever	Läs År 2003/04	Läs År 2005/06	Läs År 2007/08	Läs År 2009/10
Kvinnor	69 %	71 %	67 %	65 %
Män	52 %	48 %	51 %	51 %

Siffrorna i tabellen visar skillnaderna mellan kvinnliga och manliga elevers intresse för att söka sig till universitet eller högskola efter avslutad gymnasieutbildning (Statistiska centralbyrån2010)

5.4 Forskningsstudier kring föräldrars påverkan vid barns studier på högre nivå

Att barn till föräldrar med akademisk bakgrund har större chans att söka sig till universitet och högskoleutbildningar debatterats det om i olika sammanhang. En rapport ifrån Statens offentliga utredningar, SOU (2000:47) undersöker hur mångfalden i högskolan ser ut tar upp frågan om barn till föräldrar med akademiker bakgrund. Det går att utläsa i rapporten att en stor betydelse för att barn ska söka sig vidare till högre utbildningar är den sociokulturella bakgrunden. Det talas om ”hemmets läroplan”, det som spelar in här är föräldrarnas utbildningsnivå, deras stöd och uppmuntran, krav och studiemedvetenhet. Denna ”hemmets läroplan” är enligt studien den som lägger förutsättningarna för individens akademiska karriärmöjligheter. När man tittar närmre på de sökande till högskole- och universitetsutbildningar kan man se att det är upp till 6-7 procent större chans att man blir antagen om man kommer från ett tjänstemannahem än arbetarhem. Det går också att se skillnader mellan de olika universitetsutbildningarna när det gäller den sociokulturella bakgrunden bland eleverna. Under 1996/97 visar studier att de som studerade vid läkarutbildningen kom 60 procent ifrån familjer med högre tjänstemannabakgrund medan endast 10 procent kom från familjer med arbetarbakgrund. Samma studie visar när man tittar på tandhygienistutbildningen att 40 procent av studenterna kom ifrån familjer med arbetarbakgrund medan endast 10 procent kom ifrån familjer med högre tjänstemannabakgrund, SOU (2000:47).

Högskoleverket (2010) har publicera en statistisk analys som visar att sannolikheten att man som student kommer påbörja en forskarutbildning är högre om föräldrarnas utbildningsnivå är hög.

I tabellen nedan (tabell 2) jämförs antalet examinerade studenter från högskolans grundutbildning som sedan sökt sig vidare till forskarutbildning utifrån föräldrarnas utbildningsnivå. Examinationerna är från läsåren 1999/00 fram till 2003/04 och påbörjat forskarutbildning 2007/08.

Föräldrarnas högsta	Antal examinerade	Andel	Antal som påbörjat	Andel	Andel som påbörjat
---------------------	-------------------	-------	--------------------	-------	--------------------

utbildning			forskarutbildning		forskarutbildning
Förgymnasial utbildning	23 200	12 %	848	7 %	3,7 %
Gymnasial utbildning	68 595	35 %	3 066	25 %	25 %
Eftergymnasial utbildning	84 121	53 %	6 267	51 %	7,4 %
Forskarutbildning	5 641	3 %	919	8 %	16,3 %
Uppgift saknas	16 283	8 %	1 140	9 %	7,0 %
Totalt	197 840	100 %	12 240	100 %	6,2 %

Examinerade studenter från högskolans grundutbildning (läsåren 1999/00 till 2003/04) som valt att gå vidare till forskarutbildning utifrån föräldrarnas utbildningsnivå (Högskoleverket 2010).

Det går att utläsa att andelen examinerade ifrån högskolan ligger högre bland de studenter som har föräldrar med eftergymnasial utbildning än de studenter vars föräldrars högsta utbildningsnivå är förgymnasial utbildning. Det går också utifrån tabellen att utläsa att bland de studenter som tagit högskoleexamen, var det endast 848 stycken av dem som hade föräldrar med endast förgymnasial utbildning som sökte sig till forskarutbildningen. Bland dem som erhållit högskoleexamen vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning ligger siffrorna mycket högre. Hela 6276 stycken har sökt sig vidare till forskarutbildning.

5.5 Utbildning och skillnader i synen på pojkar och flickor inom skolan.

Idag finns det inga skillnader mellan utbildningar för pojkar och flickor men ändå behandlas flickor och pojkar annorlunda i skolan, Wahlgren (2009). Flickor och pojkar blir annorlunda behandlade redan på förskolan och dessa genusmönster finns kvar i gymnasiet. Man vill gärna prata om hur jämställda vi är, men pojkar favoriseras inom skolan. De får mest taltid i klassrummet, mest uppmärksamhet och utrymme, Wahlgren (2009). Skolans struktur är gammal och stärker på så sätt de genusmönster som finns. Enligt Skolverket ska:

”Den svenska skolan ska vara likvärdig, och alla elever ska erbjudas möjlighet att nå skolans mål. Många studier pekar emellertid på att pojkar, elever med lågutbildade föräldrar och elever med utländsk bakgrund har en lägre måluppfyllelse. [...] Mycket tyder på att det finns en rad könsskillnader i den svenska skolan”, Wahlgren (2009 s. 24).

I skolans läroplan står det att:

”Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Eleverna skall uppmuntras att utveckla sina intressen utan fördomar om vad som är kvinnligt och manligt”, Wahlgren (2009 s.26).

Efter att uppföljningar gjorts och man sett att skillnader fortfarande kvarstår i synen på pojkar och flickor skärptes tonen i läroplanen. Man bytte ut ordet *bör* mot *skall*, skolan skall jobba mot en jämställd undervisning och bli mer jämställda, samtidigt som lärarna skall lära ungdomarna vad jämställdhet innebär. Wahlgren (2009) menar att detta tyder på att skolan inte har uppfyllt de krav om jämställdhet som har ställts på de och därför har tonen skärpts. Lärarna har olika bilder av hur pojkar och flickor är, flickor anses vara mer ordentliga än pojkar och därför läggs det inte lika mycket tid på dem. Enligt Wahlgren (2009) är det viktigt med jämställdhet inom skolan eftersom det ger ungdomarna möjlighet till utveckling av sin kapacitet, frihet och val och detta blir även en motpol mot den större ojämlikhet som finns inom andra organisationer.

Wahlgren (2009) skriver att det har gjorts satsningar inom gymnasiet för att flickor ska välja t.ex. teknikprogrammet som är ett program som är mansdominerat men det är inte många flickor som väljer detta program. Flickor och pojkar får lära sig hur de förväntas se ut och vara och vilka normer de ska följa. Följer de inte dessa normer så blir de inte accepterade av sin omgivning. På gymnasieskolan får ungdomarna på ett annat sätt lära sig om könsroller. Skillnaderna mellan pojkar och flickor blir tydligare, Wahlgren (2009).

Enligt Zetterquist & Styhre (2007), som refererar till en studie som gjordes 1974, på 2000 könsskillnader mellan män och kvinnor visade det sig att kvinnor och män var lika på 1966 punkter. Man hade bland annat jämfört sociala förmågor, mottaglighet, självkänsla, prestationsorientering mm, Zetterquist & Styhre (2007). En skillnad som dock fanns var att män hade en lite högre matematisk förmåga och tyvärr man valde att fokusera på dessa skillnader. Zetterquist & Styhre (2007) skriver att det inte finns några skillnader mellan barnen när de är yngre, men skillnaderna uppstår eftersom pojkar uppmuntras att bli bättre på matematik medan det inte satsas lika mycket på flickor. Enligt Zetterquist & Styhre (2007) är det socialisationen som gör att pojkar blir bättre på matematik, lärare satsar mer på pojkar.

6. Analys

Vi har valt att presentera vårt resultat och vår analys utifrån de tre rubrikerna: *Tankar om gymnasievalet och framtida yrken, Föräldrar och miljöpåverkan samt Möjliga hinder*. Vi kommer att presentera vårt resultat med kompletterande citat från våra intervjuer. Namnen på tjejerna är fingerade. Vi baserar våra rubriker utifrån de tre delar våra intervjuer är uppdelade i.

- Hur ser tjejer i årskurs 9 på framtiden när det gäller gymnasieval och framtida yrkesdrömmar?
- Hur mycket påverkar föräldrar och uppväxtmiljö deras val och drömmar?
- Vilka möjliga hinder på väg mot framtidsdrömmarna ser tjejerna?

6.1 Tankar om gymnasievalet och framtida yrken

Våra intervjuer var uppdelade i tre delar och våra inledande frågor till tjejerna var:

1. Vet du vad du ska välja för gymnasieprogram och i så fall vilket?
2. Vad har du för framtida yrkesdrömmar?
3. Vet du hur du ska göra för att kunna nå ditt mål när det gäller yrke?

Av de nio tjejer vi intervjuade var det bara två som med säkerhet viste vad de ville söka för gymnasieprogram. Matilda var en av dem, hon var säker på sitt gymnasieval, för henne var samhäll – idrottsprogrammet ett självklart val. Däremot hade hon funderingar över vilken av de skolor där programmet fanns hon skulle välja.

Matilda: *”Jag har redan bestämt mig för att jag vill gå samhäll - idrottsprogrammet men mitt problem är att jag inte vet vilken skola jag ska söka. Det pratas ju alltid om att vissa skolor är bättre än andra och att vissa lärare är bättre på vissa skolor och sånt kan ju vara viktigt när man ska välja skola och program”*.

Sara hade andra funderingar när det gällde gymnasievalet. Dels tyckte hon det var svårt att välja mellan alla de olika programmen men hon oroade sig även för att hon skulle ångra sitt val. Sara upplevde att detta var ett beslut som skulle beröra hennes framtid och var rädd för att hon i framtiden skulle ångra sig. Hon var stressad över detta och tyckte det skulle bli jobbigt när hon under vårterminen var tvungen att ta ett avgörande beslut och göra ett val.

Sara: *”Jag är lite stressad av att det finns så många olika program att välja mellan, det är så svårt att bestämma sig och det känns som man gör ett val som påverkar resten av livet när man ska bestämma sig för vilket program man ska välja. Tänk om jag väljer samhälle nu men sen när jag gått ut gymnasiet kanske jag ångrar mig jättemycket eller tänk om jag ångrar mig undertiden eller när jag är äldre”.*

Bland de tjejer som var osäkra på vilket gymnasieprogram de skulle välja fanns det hos några av dem en gemensam oro som inte bara gällde valet av gymnasieprogram utan också en oro för den sociala delen i skolan när det gällde kompisar. Sara, som var stressad över gymnasievalet för att hon var rädd att ångra sig, oroade sig även över att skiljas från sin bästa kompis. Även om kompiserna hade andra intressen än Sara, övervägde hon att välja samma eftersom hon var rädd för att hamna i en klass där hon inte kände någon.

Sara: *”Min bästa kompis ska välja omvårdnadsprogrammet men det vill egentligen inte jag men jag vill ju inte söka till ett program och sen inte känna någon i klassen”.*

Även Diana uttryckte en stark oro för att hamna i en klass där hon inte kände någon sen innan.

Diana: *”Jag är ganska nervös för att jag ska hamna i en klass där jag inte känner någon så jag ska nog försöka komma in på ett program där någon jag känner också ska gå, man vill ju inte vara helt ny och ensam eller hur?”.*

Det fanns inte bara en oro för att hamna i fel klass utan även en oro för att hamna på fel skola.

Fatima: *”Jag funderar på ett par olika program och kan inte bestämma mig men jag vill ju gå på en skola där jag känner andra. Tänk om alla jag känner hamnar på Pauli och så hamnar jag på Petri då hade jag ju blivit jätte utanför”.*

Det framkommer tydligt att för vissa av de intervjuade tjejerna finns det en stor rädsla för den separation från de vänner och klasskamrater gymnasievalet kan innebära. Det fanns från deras sida inga tankar om att detta kunde vara en chans för utveckling och en möjlighet att träffa nya vänner.

Våra intervjuer visade dock att trots att inte valet av gymnasieprogram var säkert hade de alla planer rörande framtiden efter gymnasiet. Tidigare forskning visar på att ungas yrkesplaner i hög grad består av yrken som kräver universitet eller högskoleutbildning detta får vi under våra intervjuer belägg för. Vid frågan om drömyrke framkommer från tjejerna drömmar som

t.ex. Polis, Sjuksköterska, Läkare, Barnmorska, Fritidspedagog. Dessa är alla yrken som kräver högskoleutbildning.

Lina är en av dem som är säker på vilket yrke hon vill utbilda sig till och varför hon vill utbilda sig till det.

Lina: *”Jag vill bli sjuksköterska och köra ambulans, tycker det verkar jättespännande och så får man ju hjälpa människor som behöver en”.*

Även Jenny är säker på sitt framtida yrkesval. För henne är det självklart att välja ett yrke som har med djur att göra eftersom djur är hennes stora intresse.

Jenny: *”Jag älskar djur och vill jobba med det så därför vill jag bli veterinär”.*

För Maria fanns det mer än ett möjligt val när det gällde framtida yrke då hon väljer mellan läkare eller polis. Vilket hon i framtiden kommer att välja, uppger hon bero på hur hennes betyg ser ut. Men det finns även en liten tveksamhet när det gäller att utbilda sig till läkare eftersom utbildningstiden är lång.

Maria: *”Jag vill bli polis eller läkare men det är jobbigt och länge att läsa till läkare och så måste man ha toppbetyg så det blir kanske polis”.*

De intervjuade tjejerna i vår undersökning hade alla, i ganska stor utsträckning, klart för sig hur de skulle gå till väga när det gällde utbildningen för att kunna nå sitt drömyrke. Något som framkom under våra intervjuer var att för vissa var valet av gymnasieprogram inte självklart kopplat till framtida yrkesdrömmar. Ett exempel på detta är Anna, hon är inte riktigt säker på vilket gymnasieprogram hon ska välja men hon tycker medieprogrammet låter spännande och intressant. När hon sedan får frågan vilket drömyrke hon har och om hon vet vad hon ska göra för att uppnå denna dröm svarar hon att hon vill jobba med barn och att hennes mål är att läsa till fritidspedagog.

Men bland de övriga åtta tjejerna kunde man dock utläsa ett sammanhang mellan gymnasievalet och framtida utbildnings och yrkesplaner. Exempel på detta är Åsa, hennes mål är att efter gymnasiet söka till polishögskolan och utbilda sig till polis. Hennes val för gymnasiet stod mellan idrotts- samhällsprogrammet eller omvårdnadsprogrammet. Hon kunde se en fördel med att ha gått omvårdnadsprogrammet och ha den utbildningen med sig när hon i framtiden skulle jobba som polis.

”Eftersom man som polis jobbar med människor i situationer där någon kan bli skadad eller behöva sjukvård kan det ju vara bra att ha den utbildningen också”.

Att hon även hade funderingar kring idrott – samhällsprogrammet kommenterade hon på detta vis:

”Att komma in på polishögskolan kräver att man har bra kondition och klarar fystestet, så då kan det ha varit bra att gått denna inriktning på gymnasiet så man tränar mycket. Och samhäll är också viktigt när man ska jobba som polis eftersom man är ute och arbetar med människor i samhället”.

Sara har inte alls bestämt sig för vilket gymnasieprogram hon ska välja men är redan säker på att hon vill bli läkare eller barnmorska.

”Är mina betyg bra så jag kommer in på läkarlinjen vill jag göra det annars läser jag till barnmorska. Jag har alltid velat jobba och hjälpa sjuka människor och hoppas jag får bra betyg så jag kan bli läkare”.

Man kan se att bland de tjejer vi intervjuat fanns det över lag ett intresse för att jobba inom områden där man jobbar med att hjälpa eller ta hand om människor. Om man ser på detta med ett genusperspektiv så stärker det antagandet att kvinnor är mer omhändertagande och helst jobbar inom områden där man tar hand om människor. Enligt Connell (2003) anses kvinnor var lämpade till att ta hand om människor eftersom de är omhändertagande till sin natur enligt genusteorin. Som pojke och flicka får man av sin omgivning lära sig hur man förväntas uppföra sig och vad som anses vara lämplig för en tjej och en kille, Schånberg (2004). Man delar in efter de biologiska skillnaderna som finns. Om man tittar på de svaren som vi har fått kan man dra slutsatsen att tjejerna söker sig till yrken som involverar att ta hand om andra människor. Men detta gäller så klart inte alla och vi kan se att det även finns andra framtidsdrömmar som t.ex. fotbollsproffs eller polis. Man tar hand om människor inom polisycket också, men på ett annat sätt. Det är roligt att se att dessa flickor söker sig till yrken som är utanför det som förr ansågs som ”lämpligt” för flickor.

6.2 Föräldrar och miljöpåverkan

Mycket av den tidigare forskningen pekar på att föräldrarnas studienivå och uppväxtmiljön har en indirekt påverkan på barns studieresultat och val av studier.

Den andra delen av vår intervju fokuserade vi på att ta reda på om det fanns någon från tjejernas sida upplevd påverkan ifrån föräldrarnas sida när det gällde val av gymnasiet och drömyrke. Denna del av intervjun grundar sig på följande tre frågor som vi ställde till tjejerna:

1. Tror du att dina föräldrar vet vad du vill bli?
2. Tror du ditt val av gymnasieprogram påverkas av vad dina föräldrar tycker/vill att du ska välja?
3. Tror du dina drömmar om framtida yrke påverkas av dina föräldrars önsknings eller deras yrkes val?

På frågan om de trodde att deras föräldrar visste vad de skulle bli trodde merparten av de intervjuade tjejerna att föräldrarna visste vad de vill bli. Bland dem som svarade nej, var en av anledningen att de inte själva visste vad de ville bli eller att föräldrarna helt enkelt hade egna önskemål om dotterns framtida yrkesval. Matilda berättade att hennes föräldrar inte vet vad hon har för framtida yrkesdrömmar däremot hade de önskemål om att hon skulle utbilda sig till läkare.

Matilda: *”Min mamma och pappa vill hemska gärna att jag blir läkare men det är det sista på jorden jag vill bli. Jag har ju tänkt bli fotbollssproffs eller arbeta med idrott eller bli sjukgymnast”.*

Bland de övriga tjejerna fanns det en mer eller mindre säkerhet i att de trodde deras föräldrar visste om deras yrkesdrömmar. Åsa berättar att för hon har en öppen dialog med sina föräldrar om sin yrkesdröm att bli polis. Polis har dessutom varit hennes drömyrke redan sen barn något hennes föräldrar är väl medvetna om.

”Jag diskuterar gärna med mina föräldrar om vad jag vill bli och jag har alltid pratat om att jag vill bli polis så det är inget som kommer som någon överraskning för dem”.

Fatima förklarar i sin intervju att hon har en nära kontakt med sin mamma och att de ofta pratar om vad hon vill bli när hon blir stor och vad hennes mamma drömde om att jobba med när hon var ung. Fatimas familj är invandrare och kommer från en annan kultur som har andra traditioner när det gäller utbildning och jobb för kvinnor. Hon berättar för oss att hennes yrkesdrömmar skiljer sig stort från sin mammas drömmar när hon var i samma ålder.

Fatima: *"Jag brukar prata med min mamma om vad jag vill bli när jag blir stor och hon berättar ibland vad hon drömde om att bli när hon var i min ålder. Eftersom vi kommer från ett annat land med en annan kultur hade mamma lite andra drömmar än vad jag har när hon var i min ålder. Sen när hon kom till Sverige fick hon andra möjligheter"*.

Jennys stora intresse har alltid varit djur. Hon har alltid velat jobba med djur när hon blir vuxen och kan därför inte tänka sig något annat yrke än veterinär. Jenny menar på att detta är något hennes föräldrar är väl medvetna om och hon tror att de skulle bli förvånade om hon valde en annan yrkesinriktning.

Jenny: *"Jag har alltid sagt att jag vill jobba med djur när jag blir stor så jag tror mina föräldrar hade blivit chockade om jag sagt något annat"*.

På frågorna om de tror att föräldrarna påverkar deras gymnasieval är det bara två som svarar absolut nej. Övriga tror att när de gör sitt gymnasieval kommer det att finnas en viss påverkan från föräldrarnas sida. I första hand menar de på att de gärna frågar om råd ifrån sina föräldrar och gärna vill höra vad de har för åsikter och synpunkter.

Sara: *"Jag lyssnar gärna på mina föräldrars råd och vad de tycker jag borde välja men de är precis som jag lite osäkra på vad som är bäst. Men de skulle aldrig tvinga mig till att välja något jag inte vill!!"*

Diana svara att på frågan om hennes föräldrars inverkan på gymnasievalet att hon har diskuterat vilka olika alternativ det finns att välja mellan. Och att hennes föräldrar ger henne goda råd, men framföra allt vill de att hon ska fundera över framtiden när hon gör sitt val.

Diana: *"Det är klart jag alltid lyssnar på dem och de vill ju att jag ska läsa och bli något bra men de skulle aldrig tvinga mig att läsa ett vist program eller så bara jag läser och tänker på framtiden är de nöjda"*.

Från resultatet av de olika intervjuerna kan vi i den frågan om föräldrarnas påverkan på gymnasievalet se en positiv påverkan från föräldrarnas sida. Föräldrarna vill att de ska göra ett val som kan gynna deras framtid. Ingen av tjejerna uppger att deras föräldrar har önskemål om att de ska söka ett specifikt gymnasieprogram varken yrkesinriktat eller som förbereder för fortsatta högre studier. Det enda svar som skulle kunna härledas till någon form av önskemål ifrån föräldrarnas sida är Dianas. Hon uppger att föräldrarna vill att hon ska tänka på framtiden när hon gör sitt gymnasieval.

Den sista frågan i denna del av intervjun var om tjejerna trodde att föräldrarna hade någon form av påverkan när det gällde deras yrkesdrömmar.

Tre av tjejerna var övertygade om att deras föräldrars yrken inte påverkade deras egna framtida yrkesdrömmar.

Jenny är övertygad om att hennes föräldrar inte på något vis påverkat hennes framtida yrkesdröm. Hon kan inte se att deras val av yrke skulle påverka hennes val eftersom hon anser att deras jobb är tråkiga. Och hon kan heller inte se någon anledning till att välja ett yrke utifrån sina föräldrars önskemål, om de skulle ha haft något sådant.

Jenny: "Mina föräldrar har båda tråkiga jobb och sitter på kontor. Det skulle jag aldrig kunna tänka mig att göra, lika lite som jag tror de skulle vilja jobba med djur. Även om de skulle ha velat att jag blev något annat än veterinär så hade jag inte ändrat mig. Varför skulle jag vilja bli något som mina föräldrar tycker jag ska bli? "

Även Maria ställer sig helt negativ till att hennes föräldrar skulle ha någon inverkan på hennes yrkesdrömmar. Hon ser sina föräldrars jobb som tråkiga och hon skulle absolut inte vilja gå i deras fotspår. Dock kan hon se sin mammas jobb som lite givande eftersom hon arbetar med att hjälpa människor.

Maria: "Min mamma jobbar på socialen och pappa är chef på något företag. Deras jobb skulle jag absolut inte vilja ha, kanske möjligtvis mammas för hon hjälper ju människor. Men jag vill bli polis eller läkare och jag har ingen i familjen eller släkten som är det så det är inte därifrån jag blivit påverkad att välja mellan de två jobben".

Lina kan inte heller se att hennes föräldrar skulle ha någon påverkan av hennes dröm att bli sjuksköterska. Varken de eller någon i släkten arbetar inom vårdsektorn. Lina säger även hon att hon inte skulle kunna se föräldrarnas val av yrke som ett alternativ för hennes yrkesdrömmar.

Lina: "Mina föräldrar tycker jag ska bli det jag själv vill. Jag skulle vilja bli sjuksköterska därför att vi har ingen i släkten som jobbar i vården. Min mamma jobbar i affär och pappa kör lastbil och det är inga jobb jag skulle vilja ha. "

Bland övriga tjejer fanns en mer eller mindre övertygelse om att föräldrarnas yrke påverkade deras val av drömyrke.

Åsa som har som mål att efter gymnasiet utbilda sig till polis svarar på frågan om hennes föräldrar påverkat hennes yrkesdröm.

”Jag har alltid sett upp till min pappa som är polis. Vi har även andra i släkten som är poliser och detta är något jag alltid velat bli”.

Hennes svar visar att hon under sin uppväxt troligen påverkats av pappans yrke som polis och att detta väckt hennes intresse för att själv söka sig till samma yrke. Att det även finns fler i släkten som utbildat sig till poliser kan ha haft en stor påverkan på hennes yrkesdröm.

Fatima är även hon övertygad om att hennes föräldrar och även hennes släkt haft inverkan på hennes framtida yrkesdrömmar. Hon uppger att i stort sett alla i hennes familj och släkt arbetar inom vården. Hennes pappa är läkare och innan de flydde från sitt hemland hade han en chefsläkartjänst. Övrig familj och släkt representerar olika delar inom vård och omsorgsycket och arbetsplatserna är stort samtalsämne vid familje- och släktsammankomsterna. På vår fråga om familjens inverkan svarar hon:

”Ja men hallå alla i min släkt här i Sverige jobbar i vården förutom pappas bror han äger en restaurang och en taxi och det vill jag ju inte alls syssla med”.

Hennes svar visar även att hon utifrån farbroderns yrkesval vet vad hon inte vill arbeta med. Hon säger också att trots att i stort sett alla i familjen sökt sig till olika vårdyrken finns det ingen press från deras sida att hon också borde göra det. Hennes föräldrar tycker det är viktigast att hon utbildar sig och får ett arbete som hon kan försörja sig på:

Hennes egen yrkesdröm är läkare eller barnmorska.

Bland de övriga fyra tjejerna som svarat att de trodde att föräldrarna påverkat deras yrkesdrömmar gick svaren åt samma håll. Mamma och pappa jobbar med barn eller ungdomar och deras dotter vill bli fritidspedagog.

Anna: Både mamma pappa har jobb med barn och ungdomar mamma är dagisfröken och pappa lågstadielärare. De verkar trivas med att jobba med barn så det skulle jag också vilja göra. Det verkar intressant och så tycker jag mycket om barn”.

Diana berättar att hennes mamma jobbar med att hjälpa andra människor och det skulle hon också vilja göra. Hon vet inte riktigt med vad hon vill jobba men känner att hon vill ha ett jobb som gör att hon kan hjälpa människor som inte har det så bra.

Diana: ”Mamma berättar ofta om de människor hon träffar i sitt arbete och hur svårt de kan ha det och hur bra det känns för henne om hon kan hjälpa dem lite så att de får det lite bättre.

Sånt skulle jag också vilja göra”.

Matildas föräldrar har alltid varit aktiva inom olika idrottsgrenar. Hon kan inte se att deras jobb skulle ha påverkat henne att vilja bli fotbollsproffs. Däremot kan hon se att deras fritidsintresse inom idrotten påverkat henne. Hon berättar att hon alltid fått uppmuntran hemifrån när det gäller idrott. Och att föräldrarna ställt upp mycket för henne i samband med matcher och annat som har berört hennes fotbollsträning.

Matilda: ”Mina föräldrar har båda alltid varit aktiva idrottare. Pappa är nu fotbollstränare och har alltid uppmuntrat mig att träna mycket och kört mig fram och tillbaka mellan matcher”.

Utifrån intervjuerna kan vi se att i ett par av fallen har föräldrarna påverkat tjejerna och deras yrkesdrömmar trots att tjejerna inte kan se det själva. När man analyserar deras svar så kan man utläsa att de påverkats i andra riktningen. De väljer yrken som inte liknar föräldrarnas jobb eftersom de anses tråkiga.

6.3 Möjliga hinder

Den sista delen av våra intervjuer fokuserade på eventuella hinder för att kunna uppnå uppsatta framtidsdrömmar. Vår frågeställning till tjejerna var:

- Tror du det finns något hinder för dig att utbilda dig till det du vill jobba med i framtiden?

Samtliga svarade på denna fråga att de inte kunde se några större hinder för att nå sina framtidsdrömmar utifrån samhällets sida.

Vi frågade även om de trodde det skulle kunna vara ett hinder för dem att vara kvinna.

Lina kunde inte se att detta skulle vara ett problem eftersom hon trodde att sjuksköterska var ett yrke som flest kvinnor sökte sig till.

Lina: ”Nej varför skulle det vara ett hinder? Jag är ju tjej och sjuksköterska är det väl flest tjejer som utbildar sig till? Jag är ju intresserad av sjukvård så därför vill jag ju lära mig mer om det men hade jag varit intresserad av bilar hade jag ju velat lära mig mer om det”.

Jenny hade inte funderat på om det kunde spela in att hon var kvinna när hon planerade för att utbilda sig till veterinär. Men hon kunde inte se att hennes roll som kvinna skulle vara ett

hinder eftersom hon ansåg att veterinär varken var ett typiskt manligt eller kvinnligt yrke.

Jenny: *"Jag tror inte det är problem att vara tjej och läsa till veterinär. Jag har nog aldrig tänkt på att veterinär skulle vara ett mer killyrke än tjejrke"*.

Anna tyckte det fanns fördelar både om man var tjej eller kille och utbilda sig till fritidspedagog. Hon antog dock att det var flest tjejer som sökte sig till denna utbildning och hon kunde heller inte se något hinder som skulle kunna ha med hennes könstillhörighet att göra

Anna: *"Fritidspedagog är det väl flest tjejer som utbildar sig till eller? Fast jag tror egentligen inte det spelar någon roll om man är kille eller tjej det kan ju båda ha sina fördelar"*.

Maria var väl medveten om att det kunde vara tufft för henne att utbilda sig till polis just därför att hon är kvinna. Däremot trodde hon att om hon valde att utbilda sig till läkare så skulle inte hennes roll som kvinna vara ett hinder. Detta för att det idag är så vanligt med kvinnliga läkare. Men hon påpekar även att om man ser bakåt i tiden, så för 100 år sedan hade det varit en omöjlighet för henne som kvinna att välja något av de två yrkena.

Maria: *"Jag vet inte men om jag väljer polis så kanske det kan vara tufft att vara tjej. Läkare tror jag det är lättare att bli för nuförtiden finns det ju så många kvinnliga läkare. Men hade det varit då förtiden hade jag kanske inte fått utbilda mig varken till läkare eller polis bara för att jag är tjej"*.

Åsa vars mål är att söka till polishögskolan efter gymnasiet ser det som en fördel och inte en nackdel att hon är kvinna. Detta eftersom hon hör att polishögskolan söker fler kvinnor som vill utbilda sig till poliser. Hon tror sig dock kunna se ett hinder med att vara tjej i polisyrket och det är att hon tror att det finns en risk att hon är svagare än de manliga. Hon menar även på att det fortfarande finns de i samhället som tycker att polisyrket tillhör männen och att det kan vara ett problem.

Åsa: *"Nej jag har hört att det ska vara enklare just nu att söka in som tjej eftersom de behöver fler kvinnliga poliser men det kan ju finnas nackdelar med att man är tjej man kan ju vara svagare eller så jag vet inte riktigt. Sen finns det kanske andra som tycker att det bara ska vara manliga poliser och det kan ju bli lite jobbigt men då får jag väl visa att jag är lika bra som dem"*.

Sara tror inte att det spelar någon roll om man är tjej eller kille idag och att alla yrken ligger öppna för alla. Hon anser att det är studie resultatet som avgör hur ens framtid ser ut inte om man är tjej eller kille.

Sara: *"Det ska väl inte spela någon roll att man är tjej när man väljer ett yrke tycker jag. Huvudsaken är väl att man pluggar så man har möjlighet att bli det man vill tycker jag. Jag tror faktiskt inte det spelar någon roll idag om man är kille eller tjej"*.

Matilda som har en dröm om att bli fotbollsproffs såg inte heller några hinder för att nå det målet bara för att hon var kvinna. Dock hade hon en annan kommentar över sin framtida yrkesdröm som anspela på hennes könstillhörighet.

"Damfotbollen är ju inte lika stor som herrfotbollen i Sverige eller överhuvudtaget i världen. Så även om jag blir proffs kommer jag nog aldrig bli så känd och rik som Zlatan eller Ljungberg"

Av de nio tjejerna vi intervjuade fanns den en som hade funderingar om hinder på vägen som rörde könstillhörighet. Fatima funderade på om hennes invandrarbakgrund skulle kunna vara ett hinder i kombination med att hon var kvinna. Hennes största funderingar kring detta var att hon trodde att andra skulle ha förutfattade meningar om henne just för att hon är kvinna med utländskt ursprung. Men hon kan också tänka sig att svenska tjejer kan ha det svårt.

Fatima; *"Det skulle kanske vara för att jag inte är svensk eller svensk är jag ju men för att när folk tittar på mig ser de en arab och kvinna och tror jag inte kan bli något"*.

Fatima förklarar att folks syn på henne bottnar i fördomar, där de tror att bara för hon har en invandrarbakgrund så skulle hon inte ha samma möjligheter som andra. Hon misstänker att det finns människor som tror att när hon väl är gift så kommer hennes man att stoppa henne från att yrkesarbeta och istället tvinga henne vara hemma och ta hand om familjen. Men hon tror att det kan vara svårt även för svenska tjejer utan invandrarbakgrund. Och att samhället ser dem som svagare och att detta i sin tur är ett hinder för deras yrkeskarriär

Fatima: *"Ja men jag är ju arab och typ många tror att bara för jag sen också är kvinna så får jag inte göra något och typ min man sen kommer att tvinga mig vara hemma och så. Men jag tror att även svenska tjejer, nu menar jag sådana som inte kommer från ett annat land, också kan ha svårt bara för att de är kvinnor och männen eller samhället tror vi är svagare, kanske är de rädda för oss"*.

Fatima har som dröm att bli läkare men är rädd att hon trots den höga utbildningsnivån hon kommer att få, inte ska bli tagen på allvar i yrkeslivet pga. kön och ursprung.

Men något som betydde mycket för henne var det stöd hon hade hemifrån när det gällde utbildning. Båda hennes föräldrar vill att hon ska utbilda sig till det hon själv vill. Och de tror inte hennes invandrabakgrund ska vara ett hinder för henne.

Fatima: ”Både mamma och pappa tycker jag ska följa mina drömma. Jag har pratat en del med dem om just det att jag har invandrabakgrund och är tjej men de säger att Sverige är så modernt så det är ingen som bryr sig. Men jag är inte helt säker. Fast så är det kanske med alla jobb att jag skulle tro att folk har en massa åsikter om mig bara för att jag är den jag är”.

Även om de flesta av de tjejer vi intervjuade, inte kunde se att deras könstillhörighet skulle vara ett hinder för deras framtida yrkesdrömmar, fanns det ett hinder som de alla uppgav som ett orosmoment och det var den egna prestationen. Framför allt var det betygen de oroade sig för. Intagningspoäng till högskolor och universitetsutbildningar brukar överlag ligga högt och det var här tjejerna var rädda för att de skulle misslyckas.

Att inte plugga tillräckligt hårt var ett av svaren vi fick på denna fråga. Jenny var väl medveten om att det krävdes hårt studerande för att bli veterinär men hon visste även om att hon ibland inte orkade plugga så mycket som hon borde. Hon visste med sig att detta var ett hinder som bara hon själv kunde påverka, men det var ett hinder hon oroade sig för.

Jenny: ”Ett hinder för att bli veterinär är nog bara jag själv. Jag är ibland lat och inte orkar plugga till prov och så men det är så himla dumt för jag blir ju så ledsen och arg på mig själv när det går dåligt på proven eller jag får dåliga betyg, men jag får ju skylla mig själv”.

Både Anna och Lina uppger att det största hindret för dem är att de inte ska orka plugga så mycket som de borde. Anna berättar hur hon redan nu känner att hon får lägga ner mycket tid på skolan för att få bra betyg att söka in på gymnasiet med. Hon menar på att hon är rädd för att tappa orken under gymnasietiden för att plugga hårt så hon får bra betyg och en möjlighet att söka sig till högskolan.

Anna: ”Det gäller att plugga hårt hela gymnasiet så man har bra betyg som räcker för att komma in på högskolan så det gäller att inte tröttna på skolan, hela min framtid hänger ju på detta”.

För de andra tjejerna är det också den stora pressen att plugga hårt och få bra betyg som de ser kan vara ett hinder för dem. De upplever att de redan är skoltrötta och detta gör att de inte orkar lägga ner så hårt arbete på studierna som de borde. Diana är en av dem som ser den egna prestationen som ett hinder och hon menar på att det finns så mycket annat i livet än skolan som är kul.

Diana: "Det är ganska stressigt nu i nian när man sliter för att få bra betyg så man kommer in på gymnasiet och man blir ju helt trött bara man tänker på att man sen ska slita lika hårt för betyg så man kommer in på universitetet. Jag är lite rädd jag ska tröttna det finns ju så mycket annat än skolan som är kul".

Sara berättar att hon vet att hon borde lägga ner hårt arbete på studierna eftersom det är bra att vidareutbilda sig efter gymnasiet. Men hon har funderingar på att efter gymnasiet ta en paus ifrån studierna och jobba ett tag istället.

Sara: "Ett hinder för mig skulle nog vara jag själv ibland är jag så himla trött och lat och har inte alls lust med skolan. Jag vet att det är bra att fortsätta utbilda sig efter gymnasiet och det vill jag ju så jag kan få ett bra jobb men det hade ju varit lite skönt med en paus".

För Fatima som har en dröm om att bli läkare är det många år kvar att studera. Hon berättar i intervjun hur hon försöker att inte tänka på hur skoltrött hon är. Hon vet att det är hennes egna prestationer som kan vara ett hinder för henne. Men hon är målmedveten och tänker inte tillåta sig själv att bli ett hinder på vägen mot sin dröm att bli läkare.

Fatima: "Om jag inte pluggar tillräckligt får jag ju inga bra betyg. Men ibland orkar man bara inte med skolan men detta är något jag måste försöka låta bli att tänka på och så bara plugga på jag har ju många år kvar i skolan om jag ska bli läkare. Jag vill inte sabba för mig själv".

För Matilda är det inte studierna som är det största hotet för hennes framtidsdrömmar.

Eftersom hon vill satsa på en fotbollskarriär är det hinder hon kan se på vägen mot detta att hon inte skulle träna tillräckligt mycket. Hon inser att detta är något bara hon själv kan påverka. Men det finns även en negativ sida av all tid hon lägger ner på träningen, och det är att hon ofta får säga nej till kompisar. Detta är något som hon är rädd för att det ska komma att påverka hennes träning i framtiden.

Matilda: ”*Om jag inte tränar tillräckligt utan börjar slappa och så kommer det ju att påverka mina möjligheter att komma långt i fotbollen och då är det ju mitt eget fel. Fast jag verkligen vill detta så känns det ibland lite trögt att gå till träningar och så bara för det är så mycket i skolan och så. Sen får man ju säga nej till en del roliga saker med kompisar också bara för man har match eller träning. Så ibland blir jag less på det, men det är ju detta jag vill så det är bara att bita ihop*”.

Det fanns också andra tankar när det gällde det egna misslyckandet. När det gällde de som ville söka till polishögskolan fanns rädslan att misslyckas med det så kallade ”fys-testet”. Fys-testet är ett fysiologiskt test som ingår när man ansöker till polishögskolan. Här testas den sökandes fysiologiska kapacitet. Ingen av de båda tjejerna härledde oron för att inte klara av testet till att de är kvinnor och att de skulle ha svårigheter på testet i jämfört med män som gör det. Oron rörde istället den egna disciplinen och att de inte skulle ha skött den egna träningen tillräckligt väl. Åsa var rädd att för att hon skulle trappa ner på träningen av lathet. För henne var det viktigaste en god fysik för att komma in på polishögskolan och det var där hon kunde se ett hinder. Men hon visste att det inte bara hjälpte med en god fysik hon måste även ha bra betyg. Dock var betygen inget som oroade henne.

Åsa: ”*Jag tror man måste träna mycket och ofta och hela tiden vara i toppform och inte fastna framför TV:n varje kväll eller så. Utan att man lägger ner mycket av sin fritid på träning. Men även att man pluggar mycket det hjälper ju inte att vara stark och ha bra kondition om man har usla betyg då kommer jag nog ändå inte in*”.

Maria som även hon vill söka till polishögskolan efter avslutade gymnasiestudier eller till läkare. Menar på att det största hindret för henne när det gällde att komma in på polishögskolan skulle vara om hon inte tränade tillräckligt. När det gällde läkarlinjen var det betygen och hennes studieresultat som skulle vara det största hindret. Men i båda fallen kan hon bara se att det skulle vara hon själv som kan påverka utgången.

Maria: ”*Maria ett hinder skulle väl vara om jag lägger av med träningen för då kommer jag ju aldrig klara fys-testet man gör när man söker till polis. Men klarar jag det inte så är det bara mitt eget fel då har jag inte tränat så mycket som jag borde. Om jag ska söka till läkare måste jag ju ha superhög betyg och dem är det ju bara jag själv som kan misslyckas med:*”

Genus och samhällsnormer har använts inom många områden för att rättfärdiga att kvinnor hålls tillbaka inom utbildning och på arbetsmarknaden. Situationen har förändrats idag men genus spelar fortfarande en stor roll. Connell (2003) skriver att 97 % av cheferna i höga positioner än idag är män. Kvinnor får ofta kämpa i motvind. Om man som kvinna får höga poster så måste de ofta anta manliga egenskaper för att kunna legitimera sin ställning, t ex Margret Thatcher, Connell (2003). Kvinnors jobb ansågs vara hennes roll som mor och maka. Det ända en kvinna behövde vara bra på var att ta hand om hemmet. Kvinnor ansågs inte behöva någon utbildning. Dagens unga kvinnor har en helt annan syn på utbildning, de vet att de har stora möjligheter. Dagens flickor siktar på utbildningar som kvinnor förr i tiden inte hade någon möjlighet att få. Samtidigt så ser de inte några hinder att bli det de vill. De anser att det ända hindret att bli det man vill är hur mycket tid man lägger ner på att plugga. Enligt Simone de Beauvoir (1908- 1986) föddes man inte till kvinna utan det är något man blir, Connell (2003). Kan det vara så att dagens unga tjejer har en annan syn på hur man blir kvinna? De tjejer vi intervjuade såg inte sitt kön som ett hinder att uppnå sina mål. En av flickorna som intervjuades sa att hon trodde att det förr fanns mer förväntningar på vad en kvinna skulle jobba med men att det idag inte fanns några sådana förväntningar. Schånberg (2004) skriver att genus är en socialkonstruktion och även tidsbundet. Alltså ändras betydelsen som läggs i ordet över tid. Det som anses vara manligt och kvinnligt har enligt Schånberg (2004) förändrats, och detta kan vara en av anledningarna till att flickorna som vi intervjuade inte ser att vara kvinna som ett hinder, utan det enda som de såg som ett hinder var deras egen prestation och hur mycket de skulle orka.

7. Slutdiskussion

Vårt syfte med denna uppsats var att ta reda på hur tjejer som går i åk 9 ser på framtiden när det gäller utbildning och yrke. Vi ville veta hur de ser på gymnasievalet om de redan nu var säkra på sitt val och vilka faktorer som spela in när de gjorde sitt gymnasieval. Vi ville även ta reda på hur deras framtida yrkesdrömmar såg ut och om de själva kunde se att de fanns några hinder på vägen för dem som kunde sätta stop för dessa drömmar och mål.

Vad som blev tydligt för oss när vi analyserade vårt insamlade material från intervjuerna var att för dessa nio tjejer var valet av gymnasieprogram inte självklart. Detta var något som förvånade oss till viss del eftersom när vi påbörjade intervjuerna hade vi en tro att man i denna ålder hade en ganska klar bild av vad man vill söka sig till för gymnasieprogram. Att

rädslan för att skiljas från nära vänner och klasskamrater var starkare än oron för vilket program de skulle söka sig till var något vi inte hade tagit med i beräkningen när vi påbörjade intervjuerna. Däremot kunde vi utläsa att trots att gymnasievalet inte var något de var säkra på, så var flertalet av dem säkra på vilka yrken de ville söka sig till efter skolan. Vi kunde här se att dessa yrken alla var sådana som krävde universitets eller högskoleutbildning. Forskning från Ungdomsstyrelsen visar att fler unga söker sig till vidareutbildning efter avslutade gymnasiestudier. Undersökningen är gjord på gymnasieelever men vi kunde se i resultatet i från våra intervjuer att detta även gällde ungdomar på grundskolenivå. Forskningen visar också att det är fler kvinnor än män som tänker söka sig till universitetsstudier efter avslutad gymnasieutbildning. Eftersom vi valt att inrikta oss på högstadietjejer och inte killar eller ungdomar över lag kan vi inte uttala oss om detta stämmer även bland ungdomar i årskurs nio. Högskoleverket (2010) har publicera en statistiskanalys som visar att sannolikheten att man som student kommer påbörja en forskarutbildning är högre om föräldrarnas utbildningsnivå är hög. I våra intervjuer hade vi inte med frågan hur våra respondenters föräldrars utbildningsnivå såg ut. Detta är något vi i efterhand kan se som något som skulle kunna ha varit intressant. Samtidigt finns det en möjlighet att detta hade blivit ett avsnitt i uppsatsen som inte varit relevant för vårt syfte eller våra frågeställningar.

Utifrån de svar vi fått fram i våra intervjuer så framkommer det i vissa fall att föräldrarna har en högre utbildningsnivå och i dessa fall kan vi dra paralleller med den forskning som visar på att barn till högutbildade föräldrar i fler fall väljer att vidareutbilda sig och sedan söka sig vidare till forskningsutbildning. Detta eftersom tjejerna själva har som mål att söka sig till yrken som kräver universitets eller högskoleutbildning.

Men vi kunde också utifrån våra respondenters svar utläsa att även bland dem vars föräldrar hade en lägre utbildningsnivå, så fanns det yrkesdrömmar som krävde universitets eller högskoleutbildning. Detta motsäger forskningen till viss del men samtidigt finns det ingen forskning som helt utesluter att barn till föräldrar med lägre utbildningsnivå inte söker sig till vidare studier efter avslutad gymnasieutbildning. Vi ser det som positivt att kvinnor i dag ser en framtida yrkeskarriär som innebär vidare studier efter avslutad gymnasieutbildning som en självklarhet. Och vi hoppas att detta är en trend som kommer att fortsätta öka. Med tanke på dagens arbetsmarknad där det finns många arbetslösa ungdomar. Tror vi oss kunna se att i framtiden kommer siffrorna att förändras och föräldrarnas utbildningsnivå kommer att spela mindre in i huruvida deras barn väljer universitetsstudier eller inte. Detta eftersom vi kan se en risk i framtiden att universitetsexamen kommer att vara ett måste för att kunna ta sig in på arbetsmarknaden.

I våra intervjuer framkom det att den största oron för vad som skulle kunna sätta stopp för dessa tjejers yrkesdrömmar var dåliga betyg. De berättar under intervjuerna att de är medvetna om att det bara är de själva som kan påverka sitt studieresultat. Studier i fråga Skolverket visar att siffran för hur många ungdomar som i grundskolan når upp till skolans uppställda mål är hög 81,6 %. Även om siffrorna visar på gott resultat visar det även att det är 18,4 % som inte når upp till de utsatta målen i årskurs nio.

Att det finns en betygshets bland ungdomar i årskurs nio framkom tydligt i våra intervjuer. Ett exempel på detta är Diana som berättar hur hon tycker det känns som att vad hon än gör i skolan, så finns det en liten baktanke om att det kan påverka hennes betyg i någon riktning.

”Ibland tror jag att vad jag än gör i skolan så är där nån lärare som ser det och skriver upp det och sen blir det plus eller minus i betygen”

Att självdisciplin var det största hindret i deras egna ögon framkom tydligt. Men att deras könstillhörighet skulle kunna vara ett hinder var inget det själva tog upp mer än i ett fall. Vi kan utifrån hennes intervju dra slutsatsen att hennes rädsla för att det skulle vara ett hinder för henne att vara kvinna, inte bara botten sig i hennes könsroll utan här kunde vi se ett kulturellt samband. Men inte ett samband som rörde henne eller hennes familjs åsikter om kvinnors roll i samhället. Istället såg vi en oro för samhällets förutfattade meningar mot hennes kultur eftersom hon är kvinna med invandrabakgrund.

Även om det framkom att några av dem kunde reflektera över att det i vårt samhälle fortfarande finns människor som anser att vissa yrken tillhör männen, fanns det ändå en övertygelse om att Sverige idag är ett modernt samhälle där könstillhörighet inte spelar någon roll på arbetsmarknaden.

Väl medvetna om hur kvinnas utbildnings och yrkes möjligheter har sett ut genom den svenska historien ser vi det som positivt att dagens tjejer ser möjligheterna och inte hinder för att nå sina mål. Även om deras oro för studieresultaten var stark så såg de inte att det skulle finnas några samhälliga hinder. I svaren framkom att även om de hade en insikt om hur det sett ut för kvinnor genom historien, var detta inte något de trodde skulle vara ett problem för dem idag.

Huruvida föräldrar påverkar eller inte påverkar sina barn i en viss riktning när det gäller utbildning och yrkesdrömmar är en svår fråga att besvara. För även om svaren indikerade på att det absolut inte fanns något intresse för vad föräldrarna tyckte och att de inte själva kunde se sig i deras föräldrars yrkesroller, kunde vi ändå se en viss påverkan. De påverkades att söka sig till andra yrken. Hos dem som svarade att de trodde att det fanns en viss påverkan gick det

tydligt att utläsa att de mer eller mindre följde i föräldrarnas fotspår när det gällde yrkesområde. Och i vissa fall var det inte bara föräldrarna utan det fanns även en påverkan ifrån släkten. Detta eftersom de i stort sätt alla sökt sig till samma yrke.

I efterhand har vi som tidigare nämnts reflekterat över om vi skulle ha haft med frågan om föräldrarnas utbildningsnivå i våra intervjuer. Samtidigt som vi kan se att detta skulle kunna ha varit ett bra material är vi inte säkra på relevansen av det. Däremot kan vi se att vi då haft en möjlighet att analysera de svaren mot forskning som visar på att föräldrarnas utbildningsnivå spelar in. En fråga som vi inte hade med men där svaren framkom automatiskt var vad föräldrarna hade för yrke. Detta var en fråga vi från början hade som avsikt att ha med i våra intervjufrågor, men eftersom frågan skulle kunna visa på ett visst hemförhållande, antingen i en positiv eller i en negativ riktning valde vi bort den. Frågan om etnicitet var också något vi diskuterade innan vi påbörjade våra intervjuer men vi valde bort denna fråga eftersom vi ansåg att svaret inte skulle vara relevant för vårt syfte och frågeställningar.

7.1 Förslag till vidare forskning

Från vår sida kan vi se ett intresse för forskning kring föräldrars påverkan av sina barns utbildnings och yrkesval. Vi hade velat se forskning som belyser om det finns en högre påverkan beroende på om det är en eller båda föräldrarna som har en högre utbildningsnivå. Till denna fråga skulle vi även vilja knyta frågan om det finns någon skillnad mellan tjejer och killars påverkan av föräldrarnas utbildningsnivå?

Vi kan även se att det skulle vara intressant att titta på den rädsla dessa flickor pratar om, en rädsla för misslyckande. Våra respondenters svar återspeglar, anser vi, den individualisering som har skett i samhället idag. Flickorna uttrycker en rädsla och ångest för att misslyckas och att inte duga. De har en stor press på sig som gör att de är rädda för att fatta beslut och gå vidare.

Avslutningsvis anser vi oss vara nöjda med den intervjumetod vi använt oss av. Den gav oss möjlighet att få fram svaren på de frågor vi hade. Och vi anser att vi har fått fram ett resultat som gav oss svar på våra frågeställningar. Vi kan inte veta om resultatet av vår analys skulle blivit annorlunda om vi valt oss av nio andra tjejer från en annan urvalsgrupp. Därför vill vi påpeka att intervjuerna som lett fram till vårt resultat, representerar just dessa nio respondenter och inte alla tjejer födda 1995.

Referenslista:

Meeuwisse A, Sunesson. S, Swärd. H, (2007) , *Socialt arbete en grundbok*, Kap 16, andra utgåvan, andra tryckningen, Författarna och bokförlaget Natur och Kultur, Stockholm

Connell, R.W. (2003) *Om genus* Daidalos AB, Göteborg

Eliasson- Lappalainen, R (2007) ”När blev det normalt att vara kvinna – i akademien och teorin”? I Kerstin Svensson (red.): *Normer och normalitet i socialt arbete* Studentlitteratur, Lund

Johansson. U, (2000) *Normalitet, kön och klass Liv och lärande i svenska läroverk 1927-1960*, Nykopia Tryck AB, Stockholm

Bell. J. (2006) *Introduktion till forskningsmetodik*, fjärde upplagan, Studentlitteratur, Lund

May. T, (2001) *Samhällsvetenskaplig forskning*, Studentlitteratur, Lund

Schånberg. I, (2004) *De dubbla budskapen kvinnors bildning och utbildning i Sverige under 1800- och under 1900- talet*, Studentlitteratur, Lund

Ungdomsstyrelsens skrifter 2010:9, *Ung i dag 2010 En beskrivning av ungdomars villkor*, Elanders Sverige AB, Stockholm

Wahlgren. V, 2009, *Den långa vägen till en jämställd gymnasieskola - genuspedagogers förståelse av gymnasieskolans jämställdhetsarbete*. Jönköpingsuniversitet dissertation nr 5

Zetterquist, U E & Styhre, A (2007) *Organisering och intersektionalitet*, Liber AB

Webb sidor:

Barn till högtbildade går ofta vidare till forskarutbildning, 2010

<http://www.hsv.se>, hämtad 2010-12-12

Tema: Utbildning; Gymnasieungdomars studieintresseläsåret 2009/10

hämtad 2010-12-11

På tal om kvinnor och män - Lathund om jämställdhet 2010,

hämtad 2010-12-13

<http://www.scb.se>

Hur går det för eleverna i årskurs 5 på de nationella proven?

Resultat från insamling av ämnesproven i engelska, matematik och svenska och svenska som andraspråk i årskurs 5 2007, 2007

<http://www.skolverket.se> , hämtad 2010-12-10

Mångfald i högskolan, sou 2000:47, 2000

<http://www.regeringen.se>, hämtad 2010-12-11

www.undomsstyrelsen.se

Fakta om unga, utbildning, Kapitel 10, *Ungas syn på utbildning*, 2010

<http://www.undomsstyrelsen.se/main>, hämtad 2010-12-10

9. Bilaga 1

Intervjufrågor

- Vet du vad du vill välja för gymnasieprogram?
- Om ja vilket program har du tänkt?
- Vet du vad du vill ha för framtida yrke?
- Vet du vad du behöver för utbildning för att komma dit?
- Tror du att dina föräldrar vet vad du vill bli?
- Tror du ditt val av gymnasieprogram påverkas av vad dina föräldrar tycker/vill du ska välja?
- Tror du dina drömmar om framtida yrke påverkas av dina föräldrars önskningar eller deras yrkes val?
- Tror du det finns något hinder för dig att utbilda dig till det du vill jobba med i framtiden?